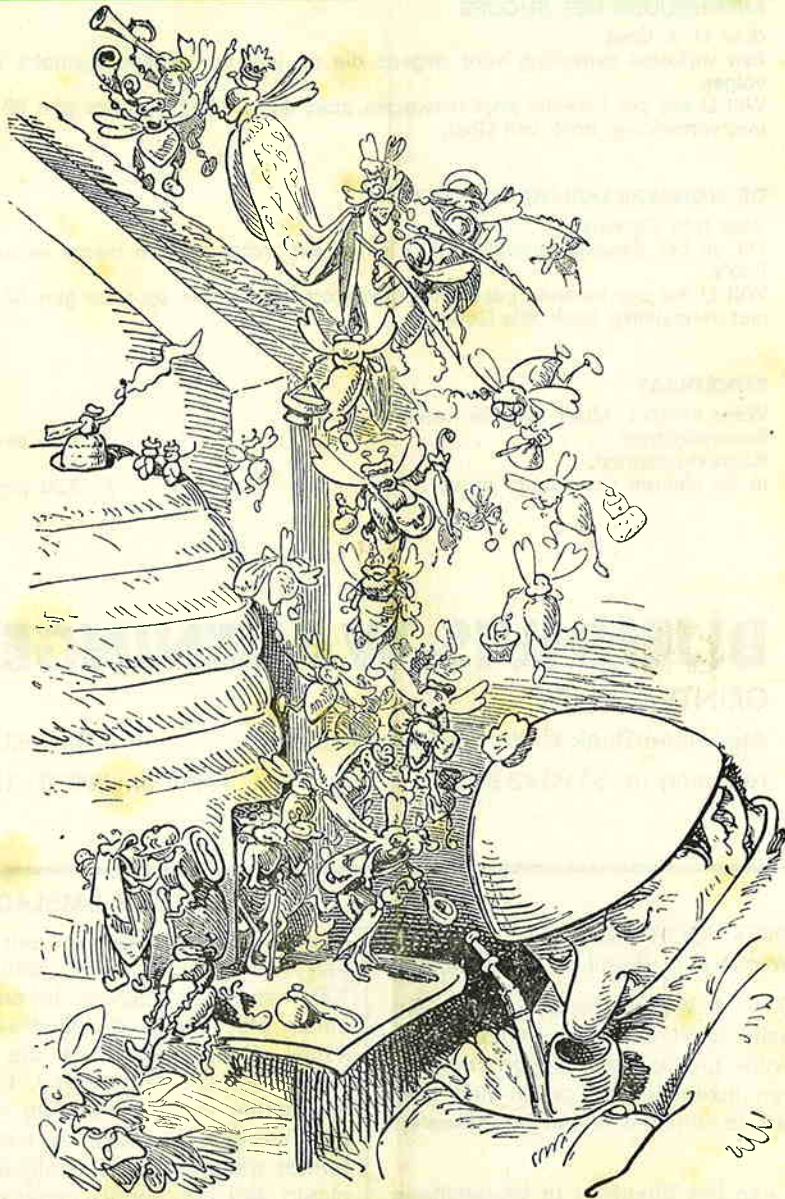

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt

Verschiint maandelijks - Jaargang 76 - No. 1 januari 1974

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

VERZAMELBANDEN

Geschikt om twee jaargangen van het Groentje in op te bergen.
Dit sieraad voor Uw boekenkast kost slechts f 9,50 verzendkosten f 1,75.

HET GROTE BIJENBOEK

door R. P. Groenveld
Een praktische cursus in bijenteelt, geschreven als een roman.
Wilt U het per kerende post ontvangen stort dan f 25,— op onze giro 82.32.76
met vermelding: boek Groenveld.

BIJENHOUDEN MET SUCCES

door H. J. Gool
Een welkome aanvulling voor degene die dit jaar een cursus bijenteelt willen volgen.
Wilt U het per kerende post ontvangen stort dan f 18,75 op onze giro 82.32.76
met vermelding: boek van Gool.

DE WONDERBAARLIJKE BIJENSTAAT

door Nils Gonnert
Dit uit het Zweeds vertaalde boek bevat een schat van de meest exclusieve foto's.
Wilt U het per kerende post ontvangen stort dan f 25,— op onze giro 82.32.76
met vermelding: boek Nils Gonnert.

KUNSTRAAT

Wees creatief. Maak zelf Uw kaarsen.
Superkunstraat f 11,— per kilo
Kaarsenkunstraat
in de kleuren geel, rood, paars f 9,30 per kilo

BIJENHUIS-WAGENINGEN

GRINTWEG 273

Algemene Bank Nederland-Wageningen.
rekening nr. 53.90.42.900.

Giro 823276
Telefoon 08370 - 12863

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen.

Redacteur: G. v. d. Weert, Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagendans. De niet van redactiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtjes. Giro 84 68 01.

In dit donkere jaargetijde een vrolijke tekening van Wilhelm Busch (15 april 1832—9 januari 1908) schrijver, dichter, tekenaar, humorist en imker. Hij schreef en illustreerde o.a. het bekende „Schnurdiburr oder die Bienen” waaraan deze illustratie is ontleend. Imker Dralle is in afwachting van het afkomen van een zwerm in het heerlijke zonnetje in slaap gevallen. De zwerm trekt in een feestelijke optocht, de koningin aan het hoofd, ongestoord de korf uit. Wij bevelen het geestige werkje zeer aan bij onze lezers. Het is in de bibliotheek.

Ons klankbord

Redactionele moeilijkheden

In het decembern timer van ons blad publiceerde de redacteur een artikel over klimop als toelichting op de omslagfoto. De schrijver van dit artikel haalde daarbij in alle onschuld het boek „De Geurende Kruidhof” aan, waarin tal van bijzonderheden over planten worden gegeven en vele sagen, legenden en verhalen van oud en middeleeuws bijgeloof zijn vermeld.

Niet alleen in dit boek maar ook in tal van andere werken worden deze en soortgelijke mythen verhaald. Met name onze veluwse folklore is rijk aan dergelijke volksoverleveringen. Veel van deze sagen ontstonden ver voor onze christelijke jaartelling en daarin speelden dan egyptische, griekse en romeinse goden een rol. Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat bij de verbreiding van het christendom vele van deze sagen, die zo oud zijn dat de herkomst daarvan eenvoudig niet is te achterhalen, aan de christelijke godsdienst werden aangepast, zoals dat op velerlei gebied geschiedde.

Dergelijke verhalen hebben meestal een moraal d.w.z. dat het goede (het goddelijke) ten slotte het kwade (het duivelse) overwint.

De redactie heeft in deze publicatie geen enkel kwaad gezien, integendeel — het was een gelegenheid om voor de liefhebbers van bloem en plant de aandacht te vestigen op een interessant boek en het droeg bij tot vermeerdering van de kennis van een gewas dat de belangstelling van de imkers verdient.

Hoofdbestuur, Redacteur en leden van de Redactiecommissie wensen u, met allen die u lief en dierbaar zijn een voorspoedig 1974. Dat de Vereniging met uw aller medewerking moge groeien en bloeien en uw inspanning met een grote honing-oogst moge worden beloond.

Groot was dan ook de verbazing toen bij het Bijenhuis het bericht binnen kwam dat een lid van een van onze veluwse afdelingen zich door deze publicatie dermate in zijn godsdienstige gevoelens gekwetst voelde, dat dit voor hem een reden was om het lidmaatschap van onze vereniging op te zeggen.

De redactie doet zeker zijn uiterste best om ieders gevoelens zoveel mogelijk te ontzien en zeker als het om een in het dierbare vaderland zo subtiële zaak gaat als geloofsbelijdenis. Maar als een in feite puur historische publicatie als de onderhavige moet leiden tot ergernis en zelfs tot ledenverlies dan wordt de toch al niet eenvoudige taak om het blad leesbaar te houden en niet af te dalen tot een dorre aaneenschakeling van artikelen van imkerteknische aard op het niveau van alledag een volstrekte onmogelijkheid. Ieder lid zal in het maandblad wel eens een publicatie vinden waar hij het niet mee eens is of die zijn interesse niet heeft. Men bedenke echter dat onze vereniging is opgebouwd uit mensen uit alle kringen van onze samenleving, een verschijnsel wat niet zoveel voorkomt en waar wij trots op mogen zijn. De consequentie daarvan is wel dat wij onze lezers „Eick wat Wils” behoren te bieden.

In het maandblad van juni 1973 deden wij een oproep om deel te nemen aan een fotowedstrijd teneinde een aantrekkelijke illustratie van ons tijdschrift te waarborgen. Het resultaat was helaas niet overweldigend. Slechts één lid zond hierop in! Natuurlijk verwacht ieder lid dat de vereniging niet alleen de bijenhouderij in het algemeen (bevordering der bijenteelt) maar ook zijn belangen als imker behartigt. Dat is een van de redenen waarom hij lid van onze organisatie is. Een organisatie kan echter niet door een bestuur alleen worden gedragen. Dat geldt voor de vereniging maar nog in sterkere mate voor de afdelingen. Er dient een wisselwerking tussen bestuur en leden te zijn. En met name t.a.v. ons tijdschrift doet de redactie bij de in-trede van het nieuwe jaar, wanneer ieder immers van goede voornemens is bezielde, nogmaals een dringend beroep op uw aller medewerking.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

DANKWOORD

De overstelpende belangstelling bij mijn afscheid als Rijksbijenteeltconsulent maakt het onmogelijk allen persoonlijk te bedanken. Ik had dat graag gedaan om de grote hartelijkheid, die uit alle gelukwensen sprak.

Nu moet ik dan via uw maandblad mijn dank betuigen voor alle goede wensen, voor de gulle gaven van de Bedrijfsraad, het personeel van Consulentschap en Ambrosiushoeve, de Brabantse en Limburgse veilingen, de N.C.B., de Honingzemerij, de N.O., enz. enz., waarbij vele afdelingen en zelfs imkers privé meenden nog wat aan te moeten toevoegen.

Ik vraag me af: Waaraan heb ik het verdiend? Het is toch gewoon dat men zijn werk naar vermogen goed doet.

Bijzonder blij was ik met het speciale nummer van Bijenteelt waarin binnen- en buitenlandse onderzoekers veel lezenswaardigs schrijven. Het mooiste vond ik dat het gezamenlijk door de beide maandbladen werd uitgegeven. Een harte-wens werd daarmee voor eenmaal vervuld. Misschien is het een aanleiding om er in de toekomst toch weer regel van te gaan maken.

Ofschoon mijn voorlichtende taak beëindigd is, kan ik het niet laten enkele uitlatingen van een paar auteurs in de speciale editie van Bijenteelt nader toe te lichten.

De heer Van Rappard meent dat ik in mijn artikel „De boekhouding van een imker” geflatteerde cijfers heb verschaft. De cijfers waren echter reëel en ik meende ermee te hebben aangetoond, dat met bijenhouden een matig uurloon te verdienen was. Asperges en ramenas zijn beide zeer goede bijendrachtplanten. Het enige groentegewas op Ambrosiushoeve wat daarvoor niet kon doorgaan, waren de doperwten, die echter door de Directeur bijzonder op prijs werden gesteld. Toch heeft ook dit gewas aanleiding gegeven tot bijzonder interessante waarnemingen, als er eens een enkele keer wel bijen op vlogen. De bloem wordt op een zeer bijzondere manier bezocht.

De heer Maagendans meent, evenals zovele anderen, dat de „Aalster methode” in Aalst werd geboren. Dat is niet juist. Ze is in Wage-

ningen in de oorlogsjaren door mij geprobeerd en tijdens de eerste ontwikkelingsdagen na de oorlog door mij voorzichtig gepousseerd. Er werden toen nogal wat bedenkingen geuit. Een paar jaar later is ze in Aalst van een naam voorzien en heeft toen grote bekendheid gekregen.

Nogmaals mijn hartelijke dank aan allen, die hebben meegewerkt mij het afscheidnemen te verlichten, maar mij des te meer doen beseffen dat ik vele persoonlijke contacten, die ik in mijn werk had, zal moeten missen.

Ir. J. Mommers

HERKIEZING HOOFDBESTUURSLEDEN

De navolgende hoofdbestuursleden, die aan de beurt van aftreden waren, zijn bij enkele kandidaatstelling herkozen:

Groep Overijssel-Oost:

de hr. W. Assink - Enschede

Groep Veluwe:

de hr. H. G. Maagendans - Arnhem

Groep Zuidholland:

de hr. M. W. v d. Meulen - Sliedrecht

Groep Utrecht:

de hr. C. Pater Jzn. - Bunnik

Van het Consulentschap in algemene dienst voor Bijenteelt ontvingen wij onderstaand schrijven:

Hierdoor deel ik u mede, dat ik met ingang van 7 december a.s. hoop te verhuizen naar het adres: **Krijtstraat 24 te Moergestel (N.-Br.).**

In verband daarmee verzoek ik u, ook omdat het kantooradres te Zwolle vervalt, uw correspondentie uitsluitend te richten aan het adres: **Tilburgseweg 32 te Hilvarenbeek**

en voor uw telefoongesprekken (bij voorkeur tijdens kantooruren) gebruik te maken van het nummer 013-42 58 88.

Voor uw medewerking (o.a. het wijzigen van uw agenda's en adressenlijsten) zeg ik u graag dank.

De Rijksbijenteeltconsulent,
ir. J. J. Pettinga.

ADRESSEN HOOFDBESTUUR ETC.

Voorzitter: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, Arkelsedijk 60, Gorinchem. Tel. 01830-22825.

Secretaris: G. v. d. Weert, Bijenhuis Grintweg 273, Wageningen. Tel. 08370-12863.

Friesland: R. v. d. Hul, Bieruma Oostingweg 2, Oranjewoud. Tel. 05130-36449.

Groningen: R. H. Geskes, Albert Schweitzerplantsoen 13, Roden. Tel. 05908-19699.

Drente: J. Snoek, Anreperstraat 107, Assen.

Overijssel Oost: W. Assink, Weth. Elhorststraat 16, Enschede. Tel. 05420-23442.

Overijssel West: H. A. Habers, Hasselerweg 3, Ommen. Tel. 05237-273.

Graafschap en Lymers: B. Meijerman, Dwarsdijk 6, Halle.

Veluwe: H. G. Maagendans, Passavantlaan 14, Arnhem. Tel. 085-426780.

Betuwe: B. Th. Kinkelaar, Thijmstraat 31, Nijmegen. Tel. 080-552625.

Utrecht: C. Pater Jzn. Achterdijk 22, Bunnik. Tel. 03405-1305.

Noord Holland: B. C. Dekker, 't Veldhuis 14, Oostwoud. Tel. 02291-508.

Zuid Holland: M. W. v. d. Meulen, Februariplantsoen 2, Sliedrecht. Tel. 01840-2797.

Zeeland: J. Fluyt, Domusstraat 23, Zierikzee. Tel. 01110-3515 of 3316.

Noord Brabant: P. J. A. van der Looy, Lieshoutsedijk 34, St. Oedenrode. Tel. 04138-4192.

Limburg: P. H. Ramakers, Kaldebornweg 92, Heerlen.

Accountant: W. H. van Mourik, Claes de Vrieselaan 91a, Rotterdam. Tel. 010-254069.

Adviseur: Ir. J. J. Pettinga, Tilburgseweg 32, Hilvarenbeek. Tel. 013-425888.

Ereleden: Prud. de Bruyne, Dr. Ir. A. Minderhoud, Tj. Stienstra, A. Vink, R. P. Groenveld, G. J. A. Meyer, J. F. Verhoeven.

Dagelijks Bestuur: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, H. G. Maagendans, C. Pater Jzn.

Commissie Afdeling Handel: B. Th. Kinkelaar, C. Pater Jzn.

Koninginneteeltcommissie: R. H. Geskes, H. J. Loehuis, Ir. J. de Ruiter, N. van Daalen, J. van Aarst (adviseur).

Juridische Commissie: Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, H. G. Maagendans.

Commissie van Redactie: W. Assink, H. G. Maagendans.

Commissie voor de Bibliotheek: H. G. Maagendans, G. v. d. Weert.

Commissie Examen Practisch Imker: A. T. v. d. Brink, H. van Gool.

Commissie Nationale Honingtentoonstelling: C. Pater Jzn., R. H. Geskes, W. Assink.

In onderstaande besturen en commissies hebben voor onze Vereniging zitting:

Stichting Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij in Nederland, Stichting Ambrosiushoeve. Landbouwschap (afd. Bijenteelt).

Mr. L. R. J. van Rappard (plv. B. Th. Kinkelaar), W. Assink (plv. R. H. Geskes).

H. G. Maagendans (plv. C. Pater Jzn.) J. Fluyt (plv. H. A. Habers).

Bestrijdingsmiddelencommissie van het Landbouwschap: H. G. Maagendans.

Bestrijdingsmiddelencommissie afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap: H. G. Maagendans, Tj. Stienstra.

Contactcommissie Tuinbouw-Bijenteelt van het Landbouwschap: C. Pater Jzn., G. v. d. Weert.

Commissie Honingbesluit afd. Bijenteelt van het Landbouwschap: H. G. Maagendans, G. v. d. Weert.

Landbouwmanifestatie Flevohof:

In de werkcommissie van de Stichting Bedrijfsraad heeft zitting voor onze Vereniging het H.B.-lid H. G. Maagendans. Een plaats is vacant.

UIT DE JAAGKIEPS

Onvindbare moer

Mijn zoon Dale en ik probeerden een erg steke-
rig volk een nieuwe moer te geven, schreef
dominee Evans in ABJ nov. We namen het volk
tweemaal erg zorgvuldig door, maar we vonden
geen moer. De vijandelijke bijen hielpen ons
een beetje bij ons besluit om ons op veilige af-
stand terug te trekken. We veegden elkaar daar
de bijen van de kleren en plotseling riep Dale:
Pa, daar is ze! Ze zit boven op je hoed!

Honingvergiftiging

De oud-griekse schrijver Xenophon vertelt, dat
40 jaar voor het begin van onze jaartelling
Griekse soldaten in de bergen van de Kaukasus
zich meester maakten van oorlogsbuit, en dat
tot die buit ook bijenvolken behoorden. De
Griekse soldaten deden zich tegoeed aan de
honing van die geroofde volken. De soldaten,
die maar weinig van de geroofde honing aten,
leken wel dronken, die er veel van gegeten had-
den, leken wel krankzinnig geworden te zijn.
Het hele Griekse leger lag na de honingmaaltijd
op de grond als gesneuvelden op een slagveld,
schrijft Xenophon, en enige soldaten leken zelfs
de dood nabij. Maar de volgende dag bleek, dat

het Griekse leger de levensmiddelenvergiftiging volledig te boven was gekomen.

Een Russische professor heeft nu, 23 eeuwen later, het raadsel van deze honingvergiftiging opgelost. Hij vond een soort sneeuwkllokje in de Kaukasus, waaruit hij de stoffen lycorine en isotacetine kon isoleren. De sneeuwkllokjes behoren tot de familie der narcissen en ook bij andere narcisachtigen vond de professor deze stoffen, speciaal in jaren met een late bloei. De bijen nemen deze stoffen met de nektar op en een grote dosis van deze honing geeft dezelfde vergiftigingsverschijnselen die Xenophon beschreef.

De professor maakte van de lycorine een preparaat, dat bij een aantal kwalen genezend werkt, zoals bij hoge bloeddruk, bronchitis en ontsteking der slijmvlies van maag en galblaas. Blauwe sept. 72.

Sterke volken hebben sterke bijen

Waarnemingen hebben bewezen, dat bijen van sterke volken langer leven dan bijen van zwakke volken. De bijen van een sterk volk komen individueel ook sterker door de winter. Hun vleugels, spieren en tong zijn beter ontwikkeld. Door uitvliegende en terugkerende bijen te wegen, stelde een Russische geleerde vast, dat werkbijen van sterke volken veel zwaarder terugkeren van hun vluchten dan die van zwakkere volken. New Zealand Beekeeper nov.

In een artikel in GKZ januari 1973 komt dr. R. Bährmann uit Jena tot dezelfde konklusie, maar hij maakt het verschijnsel wel wat duidelijker. Hij zet uiteen, dat de bijen van zwakke volken veel harder moeten werken dan de bijen van sterke volken. Naar verhouding, zegt hij, hebben zwakke volken zowel in het najaar als in het voorjaar méér broed dan sterke volken. Je zou haast zeggen dat een zwak volk die zwakte „voelt” als een **gebrek**, dat zo snel mogelijk verholpen moet worden. De zwakke volken gebruiken naar verhouding méér voedsel dan sterke volken. Daardoor raakt een werkbij van een zwak volk ook eerder afgewerkt dan die van een sterk volk. Daardoor is de sterfte in een zwak volk veel hoger, vooral in het voorjaar.

In het najaar moet iedere afzonderlijke bij van een zwak volk dus al méér broed verzorgen dan die van een sterk volk. In de winter moet ze méér warmte produceren en in het voorjaar weer méér broed verzorgen. Komt er in het voorjaar, als het broeden in volle gang is, een langdurige koude periode, dan sterven er steeds meer bijen. En de overblijvende bijen, die lichamelijke al zeer verzwakt zijn, moeten dan nog weer harder werken. Dat wordt het kleine volk dan noodlottig.

Om te voorkomen dat we nu aan de andere kant weer gaan doorslaan, waarschuwt dr. Bährmann: De overwintering van volken, die uit méér dan 18.000 bijen bestaan, is niet economisch, geheel afgezien nog van het feit, dat de vatbaarheid voor ziekten bij zeer sterke volken in de winter weer toeneemt. Het beste is dus niet te zwakke, maar óók niet al te sterke volken in te winteren.

Kost bouwen honing?

In oude bijenboeken wordt ons dikwijls precies voorgerekend, hoeveel honing het bouwen van één nieuwe raat kost. Meestal kwam men tot de konklusie, dat het produceren van 1 kg was 10 kg honing kost. Een van de voordelen van de losse bouw was, dat we de bijen hun raten terug kunnen geven na het slingeren. De bijen behoeften dan geen nieuwe raten te vouwen en de daardoor bespaarde honing kreeg de imker, als extra opbrengst van zijn volken.

Dr. Kaeser van het bijeninstituut te Celle, citeert in NWD april '73 een aantal uitspraken van imkers op dit gebied, maar hij is ook in de archieven van zijn instituut gedoken. Hij vond daar de gegevens van 67 volken gedurende 27 opeenvolgende jaren en van 87 volken gedurende 9 en 6 jaar. Een van zijn medewerkers werkte daar wekenlang aan en peuterde uit de gegevens 2474 cijfers over de honingopbrengst van volken en het aantal kunstraten, dat deze volken uitbouwden. De konklusie van dr. Kaeser luidt:

Hoe meer er gebouwd wordt, des te hoger is de honingopbrengst.

Natuurlijk komt het wel eens voor dat een volk in het voorjaar ijverig bouwt en toch, door het ontbreken van dracht, een geringe honingopbrengst geeft. Ook het tegengestelde komt voor, nl. dat er door slecht weer weinig gebouwd wordt en dat het volk van een latere goede zomerdracht toch een goede honingopbrengst geeft.

Bekijkt men echter, zoals bij dit onderzoek, de gegevens van tal van goede en slechte jaren, van volken met jonge en met oude moeren, in jaren met veel en weinig zwermduft, dan komt men tot de slotsom: een volk, dat een goede honingopbrengst moet binnenhalen, moet men de gelegenheid geven om veel te bouwen.

Dr. Kaeser roert terloops nog even het gebruik aan van uit kunststof vervaardigde raten, die twintig jaar geleden in het nieuws kwamen en nu opnieuw. Ook bij deze kunststofraten ging men van de gedachte uit, dat ze zowel de imker als de bijen arbeid besparen. Het oordeel van een drietal bijeninstituten, die proeven namen met deze kunststofraten, noemt dr. Kaeser kortweg: vernietigend.

Wetenschappelijk Speurwerk

Honing

In het Engelse tijdschrift voor biochemie en fysiologie, deel 46B, pag. 245-256, 1973 wordt de vraag gesteld naar de herkomst van de zich in honing bevindende rietsuiker- en zetmeel omzettende fermenten.

De aanwezigheid van deze fermenten is vreemd, omdat genoemde suikers niet in honing voorkomen. Zijn de fermenten van plantaardige herkomst, zo vragen de onderzoekers zich af. Honing bevat in hoofdzaak, nectarglycide, dat ook door saccharase (rietsuiker splitsend ferment) wordt gesplitst. Ingeval de bij zelf de fermenten in de honing afscheidt, kan worden verwacht, dat de activiteit van het ferment zal variëren met de voeding, de leeftijd en de soort van de bij. Worden de fermenten met de nectar en pollen in de honing gebracht, dan zijn verschillen naar de plantensoort te verwachten.

De onderzoekers zijn uitgegaan van nectar van de acacia en van pollen van de vlier en de paardenkastanje. Een tweede reeks proeven betrof speekselkliersap van de honingbij in acaciahoning.

De ingestelde splitsingsproeven toonden verschillen aan wat betreft gevoeligheid voor de zuurgraad van het milieu, de meest gunstige werkt temperatuur, de aard van de om te zetten suiker en de invloed van ontstane splitsingsproducten, vnl. die van vruchtensuiker.

Het dierlijke rietsuiker-splitsend ferment, uit honing en uit de speekselklier van de bij werd bij 65 graden Celsius en bij overmaat van vruchtensuiker onwerkzaam.

De plantaardige fermenten werkten in een zuurder milieu en nog bij 75 graden Celsius; ook remt een overmaat vruchtensuiker de omzetting van rietsuiker niet af.

Soortgelijke uitkomsten kreeg men met vertiering van zetmeel door dierlijke en plantaardige

amylase te zien. Het plantaardige ferment werd bij 75 graden Celsius inactief; het dierlijke bij 80 graden.

Uit de onderzoeken is gebleken, dat de suiker omzettende fermenten in honing in de speekselklier van de honingbij hun herkomst vinden.

Honing is dus niet alleen verzamelde nectar, doch een produkt, dat door bijen uit nectar wordt bereid. Dat wisten we, zult u zeggen, doch in bovenbeschreven proeven werd dit exact aangetoond.

Dr. Th. Botman, referent

Hemeostasis bij *Apis m. Carnica*

Op school hebben wij geleerd, dat er koudbloedige en warmbloedige dieren bestaan. De bedoeling is dat de laatste hun lichaamstemperatuur onder verschillende omstandigheden gelijk kunnen houden. We noemen dit homeostasis. Bestaat zoiets ook bij bijen?

In een Duits tijdschrift vonden wij een artikel, waarin deze vraag werd gesteld.

Om dit te onderzoeken paste men een vorm van inteelt toe. Darren ontwikkelen zich van nature parthenogenetisch, d.w.z. zij worden geboren uit een onbevruucht ei.

Door kunstmatige bevruchting van een koningin met het zaad van haar eigen zoon ontstaan derhalve werksters, die met parthenogenetische darren vergelijkbaar zijn.

Tussen een gewoon en een inteeltvolk werden nu vier variaties gemaakt, t.w.

- a. normale werksters
- b. inteeltwerksters
- c. normale darren
- d. inteelt Darren.

Al deze variaties werden onderzocht.

Men meette de lengte van twee voorvleugeladers en de aantallen Hamuli (haakjes) van de achtervleugels.

Daarnaast werd door vergelijking van rechts met links op individuele variaties onderzocht.

Te verwachten was, dat normale werksters door hun meer verschillende chromosomen onderling meer zouden variëren dan inteeltwerksters en darren. Dit kwam ook zo uit.

Individueel varieerden normale werksters echter duidelijk **het minst** van de vier bijengroepen. De onderlinge variabiliteit bleek hier dus **groter** en de individuele van dezelfde groep **kleiner** te zijn.

Hieruit concludeerde de onderzoeker dat ook bij bijen homeostase, in de vorm van vleugelconstantheid, voorkomt. Wij laten de standaardberekeningen o.a. achterwege en vermelden alleen de uitkomst van het onderzoek.

Deze uitkomst is aannemelijk voor dieren, die naar evolutionele tijdperken gerekend, zich zo lang hebben kunnen handhaven.

Th. Botman, referent

Homeostasis in honeybees (*Apis m. carnica*)
Bruckner D. Zool. Inst. Univ. München.
NATURWISSENSCHAFTEN 1973 60/9 (433-434)

Gedragsleer en bijen

Het mag ons niet verbazen wanneer wij bv. in een russisch parasitologisch tijdschrift plotse-ling een artikel over het gedrag van bijen tegen-komen. De geneeskunde is allang in de ethologie (gedragsleer) geïnteresseerd. Dit bleek toen de Nobelprijs voor geneeskunde werd toege-kend aan drie biologen, die zich met het gedrag van dieren bezig hielden.

Een ervan, Konrad Lorenz, is tevens psychiater. De ander is de ons welbekende Karl von Frisch; in de wandeling Bienen-Frisch genaamd. De derde, Nico Tinbergen, is van huis uit Neder-lander.

Vergelijkende gedragsleer heeft in onze dagen dezelfde betekenis als voorheen de anatomie. Gedrag ontstaat vanuit een erfelijk gecodeerd gegeven en is als reactie een uiting van een individu of groep op prikkels uit de buitenwereld. Alle leven is een voortdurend zich inspelen van een omsloten binnen op een buiten. Het regel-matig terugkeren van bepaalde reacties maakt het gedragspatroon uit. Dit geldt evenzeer voor ons mensen als voor planten en dieren.

Een gedragspatroon is kenmerkend voor de soort.

De mens staat hoger op de evolutietrap door onze ontwikkelde gebaren- en spreektaal; vooral door de schrijftaal.

Voor onze medemensen en dieren is ieder voor zich in zijn gedrag: buitenwereld. Met taal en gebaren (bv. een glimlach) ontlokken wij een gedragsuiting van de ander.

Het is van grote betekenis, dat von Frisch de gebarentaal van bijen ontdekte. Bijen tellen de ouderdom van hun soort in miljoenen jaren; wij mensen slechts in duizenden. Het gedrag van bijen geeft ons tevens een terugblik in de evolutie.

Het boven aangehaalde artikel bracht werkbijen in aanraking met feromonen (vluchtige reukstof-fen, die de seksuele toenadering bewerkstelli-gen). De werkbijen toonden bij de aanraking telkens korte perioden van aarzeling. Tegelijk werden elektrische stroompjes van de zintuig-cellen van de antennen en van de nahersenen afgenomen. Het trapsgewijze verloop van de perioden van aarzeling kon zo worden vergele-ken met het verloop van de elektrische impulsen. Het geheel is te ingewikkeld om verder uiteen te zetten. Wij vonden in het gegeven slechts een aanleiding om de betekenis van de honingbij voor de biologische gedragswetenschap aan te tonen.

Mogelijk kan elke imker voor zich trachten bij zijn werk waarnemingen te doen, teneinde het gedrag van bijen en van zich zelf beter te verstaan.

Th. Botman (referent)

De lezer schrijft

GAAS IN DE KASTBODEM II

Toen ik in mei 1938 in Appelscha kwam te wo-nen maakte ik kennis met de Appelschaster reis-kast, deze kast heeft een vaste bodem en van boven een reisraam dat altijd op de kast ligt. Bij het reizen nam men de kleedjes er af of sloeg ze half omhoog en de kasten werden zonder deksel op de auto geplaatst. Ik merkte dat de bodem in de hoeken vaak begon te rotten, mede door het kleine vlieggat. Ik nam een heel grote

boor en boorde twee fikse gaten in alle bodems en sloeg er gaas over. Ik reis nu al sinds die tijd met gaas in de bodem en de daken op de kasten en heb dus weinig tijd nodig voor het reisvaardig maken. Ik laat de roosters altijd open. In de ruim dertig jaar dat ik zo reis en soms had ik 120 volken op de heide staan, heb ik nooit last gehad dat er me ook maar één warm liep. Ook niet in de oorlogstijd toen ik, met „paard en wagen" gehele nachten onderweg was met de bijen. Het bodem-reisraam is dus niet nieuw, maar al tientallen jaren in gebruik, met goed gevolg.

Een twintig jaar geleden is hierover in het Groentje reeds geschreven. Intussen zijn er wat de kastbodem betreft al lang weer andere dingen aan de orde, zoals het „Slatted Rack" dat zowel grootimkers in Amerika, als imkers op de Lüneburger Heide gebruiken met goed succes.

Er gaat in Nederland en elders nog heel wat honing verloren door slechte behuizing van de bijen.

Atze Dijkstra

GAAS IN DE KASTBODEM III

Als commentaar op het artikel in het december-nummer wil ik gaarne het volgende mededelen:

Vrij veel imkers gebruiken bij het reizen over grote afstanden een reisraam in de bodem der

kast. Naar mijn gevoel is dat net zo'n grote verbetering als destijds de invoering van het boven-reisraam.

Het al of niet succes hebben met deze manier van reizen hangt echter ten nauwste samen met de plaatsing van het rooster in de bodem.

Verschillende manieren van plaatsing worden toegepast. Men ziet plaatsing achterin, in het midden en voorin de bodem. Het rooster achterin wordt dan meestal van een houten schuif voorzien, welke op verschillende standen kan worden geopend. Het gedeeltelijk sluiten van het middenrooster is minder gemakkelijk te regelen. Een rooster voorin is daarentegen weer gemakkelijk te regelen.

Het beste resultaat heb ik verkregen door een paar ronde, door gaas afgesloten, gaten voor in de bodemplank.

Vaak wordt vergeten deze bodemrooster af te sluiten. Grote roosters aan de achterkant of in het midden geven, tijdens een koude periode, vrij veel broedverlies.

Ik heb het gezien dat bij een geheel geopend achterreisraam het gedeelte aan de achterzijde van de broedramen niet met eieren werd belegd. Dit is m.i. een onnodig verlies van broedruimte. Wees dus voorzichtig met het gebruik van grote achter- of middenreisramen in de bodemplank. Sluit ze in ieder geval direct na het plaatsen der volken.

Schellinkhout

D. H. Koeman

Plastic (kunststof) raten

De redactie bereiken nog steeds vragen over ramen en raten van plastic, wel een bewijs dat dit sterk bij de imkers leeft, en dat velen daar — mede door de reclame — grote verwachtingen van hebben.

In het oktobernummer 1973 — van zeer recente datum dus — van het vakblad van de Oostenrijkse Imkersbond, „Bienenvater" verscheen over dit onderwerp een artikel van twee zeer vooraanstaande wetenschappelijke werkers op het gebied van de bijenteelt nl. dr. Th. Jachimowicz, directeur van het onderzoekcentrum voor

de bijenhouderij en de over de gehele wereld bekende onderzoeker ir. H. Ruttner.

Wij nemen — teneinde voor eens en voor altijd klaarheid te scheppen over de stand van zaken met betrekking tot de plastic raten het hele artikel vrijwel letterlijk vertaald voor u over:

„Iedere imker, die in de winter en soms zelfs pas als de zwerm al aan de boom hangt, aan zijn werkbank staat om raampjes te maken en te draden, denkt stilletjes wel eens bij zichzelf: Is er dan nog nooit iemand geweest, die iets heeft uitgevonden wat praktischer is?

In 1853, toen Baron von Berlepsch zijn bijenraam aan de openbaarheid prijs gaf, was dit zeker de grote stap voorwaarts naar de moderne bijenteelt. Inmiddels heeft men ontdekt dat ernstige bijenziekten door onvoldoende gesteriliseerde was kunnen worden verbreid — en nog steeds werken we met hetzelfde raam als 120 jaar geleden!

We zijn inderdaad wel verder gekomen. In de U.S.A. heeft men kunstraat, die met ingegoten draden zijn versterkt (ons ideaal raam, vert.) of waarin een stijvere kern zit. Deze kunstraat wordt in groeven van de raamlatten, die tamelijk ingewikkelde hoekverbindingen hebben, geschoven. Het raam wordt in elkaar gezet en tenslotte slechts met twee spijkertjes vastgezet.

Daarvoor is het natuurlijk noodzakelijk, dat bijna een heel werelddeel slechts met twee raammaten imkert, terwijl bij ons in ieder dorp tenminste vijf verschillende raammaten gebruikelijk zijn.

Het ligt voor de hand dat wij thans trachten ramen en raten uit één stuk van kunststof te maken.

In de vijftiger jaren beproefde dr. Osterholzer in Erlangen een raat van kunststof. Deze voldeed echter niet en verdween even geruisloos als hij gekomen was. In Amerika, waar men ontzegelmachines gebruikt, is men bezig daarvoor honingkameramen te ontwikkelen. Omdat deze nog in het proefstadium verkeren, horen wij daar nog niet veel van.

Een Duitse fabrikant bracht een raat van kunststof waarvan de cellen 5 mm diep waren en die door de bijen verder moesten worden uitgebouwd. Zij werken arbeidsbesparend, zijn zuiver gefabriceerd, in één woord, zij passen de imker.

Maar passen zij de bijen ook? Gedurende de zomer van 1972 werd deze vraag in verschillende instituten, waaronder ook het Bijenteeltinstituut in Wenen en Lunz onderzocht.

De gebruiksaanwijzing voor deze ramen schreef voor dat uitsluitend deze ramen, dus niet gecombineerd met kunstraat van was, mochten worden gegeven. Deze laatste handelwijze werkt echter juist bijzonder verhelderend met betrekking tot het verschil van werken van de bijen met dit materiaal en kunstraat uit was.

Op vijf sterke volken, die op één broedkamer overwinterd waren, werd op 5 mei 1972 een bak gezet, waarin tussen twee uitgebouwde raten telkens zes kunststof raten dan wel kunstraat op de volgende wijze waren bijgehangen.

5 mei 1972.

Volk I Alleen raten van kunststof.

Volk II In het midden kunstraat van was, aan weerszijden raten van kunststof.

Volk III In het midden raten van kunststof, aan weerszijden kunstraat van was.

Volk IV Om en om kunststofraten en kunstraat van was.

Volk V Uitsluitend kunstraat van was.

In juni bij het begin van de hoofddracht vertoonden de volken het volgende beeld:

Volk I De kunststoframen waren niet uitgebouwd, werden niet bezet er was warbouw op alle plaatsen waar dit maar enigszins mogelijk was. Het volk zat in de onderste broedkamer op de wasraten opeengepakt.

Volk II Kunstraat uitgebouwd en bezet, kunststofraten niet uitgebouwd en nauwelijks bezet, warbouw.

Volk III Een kunstraat van was geheel uitgebouwd en één gedeeltelijk, beide geheel bezet, één kunststofraat gedeeltelijk uitgebouwd en bebroed, andere kunststoframen niet uitgebouwd en niet bezet, veel warbouw.

Volk IV Kunstraat van was slecht uitgebouwd, kunststofraten niet uitgebouwd en niet bezet, warbouw.

Volk V Kunstraat volledig uitgebouwd, goed bezet en bebroed.

Daarna werden de bakken omgezet.

Op 28 juni 1972 bij het einde van de dracht werden de honingramen afgenomen en geslingerd.

Het resultaat was:

Volk I afgenomen 3 voor 1/3 gevulde ramen: 1 kg honing.

Volk II afgenomen een volle en twee halfvolle ramen: 2,5 kg honing.

Volk III afgenomen 5 gedeeltelijk gevulde ramen: 2,5 kg honing.

Volk IV praktisch lege ramen: 0 kg honing.

Volk V afgenomen 7 volle honingramen: 8,5 kg honing.

Dit resultaat maakt duidelijk dat ramen van kunststof zoveel mogelijk door de bijen worden gemeden en als een scheiding werken.

De volgorde van bouwen blijkt zo te zijn dat in de eerste plaats de kunstraat wordt uitgebouwd, dan volgt warbouw en het laatst als plaatsgebrek heerst, wordt aarzelend aan de raten van kunststof begonnen en die dan hier en daar ook nog bebroed werden.

Men moet bij de volken op kunststoframen, ten opzichte van de volken op kunstraat uit was, met ongeveer een maand vertraging in de ontwikkeling rekenen. Met de honingopbrengst is het dienovereenkomstig.

Een volk werd in augustus 1972 opgevoerd en ingewinterd, uitsluitend op gedeeltelijk uitgebouwde ramen van kunststof. Half februari werd dit volk voor de eerste maal door de doorzichtige plastic afdekking geobserveerd, het was erg zwak maar leefde.

Begin maart volgde de eerste controle. Broed in twee raten. Geen voedselvoorraad. Er werden drie kunststofraten die helemaal leeg waren, uitgenomen en verwisseld voor drie wasraten met voer.

Een op natuurlijke wijze afgekomen voorzwerm van ongeveer 2 kg werd op kunststoframen gezet. Twee keer probeerde de zwerm er weer tussen uit te gaan, daarna werden de middelste raten, nadat 5 kg suiker was gevoerd, met witte was uitgebouwd.

Later werd nogmaals 5 kg suiker gevoerd, die de bijen in vloeibare vorm in de raat opsloegen. Eerst na 10 dagen was er onregelmatig wat open broed en eitjes. Het leek er op of de eitjes wei uitkwamen, doch slechts een deel van de larven in leven bleef.

Natuurlijk dachten we eerst dat de koningin niet

goed was. De bijen leerden ons anders. Tussen de (dikwijls) verbogen raten bouwden ze warbouw en daarin zat mooi gesloten broed. Het volk werd steeds zwakker en kon niet worden ingewinterd.

Soortgelijke proeven met soortgelijke resultaten werden ook aan andere instituten gedaan. Bij een gezamenlijke bespreking werden de resultaten als volgt samengevat:

Er is een kans dat een raat van kunststof op voordelige wijze in de bijenteelt kan worden toegepast. Het beproefde model blijkt wat de vorm betreft, niet ongeschikt te zijn, het materiaal echter is voor de bijen een vreemde stof, die zij als onaangenaam ervaren. Niet uitgesloten is dat dit bij een bijzondere behandeling of bij langere opslag van de raten verandert.

Begrijpelijk is dat de fabrikant veel geld in de ontwikkeling heeft gestoken. Niet begrijpelijk is dat het produkt met louter misleidende reclame op de markt wordt geworpen voordat men daarover bij de bevoegde instanties een oordeel kon vellen. Daarmee is zomin het produkt als de zaak gediend."

Congres 1973 van de „Arbeitsgemeinschaft der Institute für Bienenforschung”

Dit jaar werd deze bijeenkomst gehouden op het Instituut van de deelstaat Niedersachsen in de oude residentiestad Celle. Ook de Nederlandse bijenonderzoekers worden hiervoor de laatste jaren steeds uitgenodigd.

Het tijdstip (6 en 8 oktober) was zodanig gekozen, dat de deelnemers in de gelegenheid waren op de zondagmiddag de jaarlijkse „Hengstenparade” (een grote show in „goed Nederlands”) van de stoeterij in Celle bij te wonen. Zij hebben er geen spijt van gehad, integendeel, dit jaarlijkse evenement is een groots schouwspel, een concours-hippique met uitsluitend dekhengsten.

Naast de inleidingen was er ruimschoots gelegenheid tot het uitwisselen van ervaringen en ideeën, een zeer belangrijk onderdeel van deze werkbesprekingen. Daarbij werden we op een uitstekende wijze „gelaafd” door het personeel van het instituut.

Ontstaan

Het instituut (proefbijenstand) te Celle werd door de toenmalige Pruisische provincie Hannover in 1927 gesticht en wel om twee redenen: In de eerste plaats voor de modernisering van de bijenteelt in strokorven. Er waren toen nog $\pm$ 300 beroepsimkers in het gebied, dat ook thans nog als Lüneburger Heide wordt aangeduid. Maar hierin is met uitzondering van een groot natuurreservaat van dezelfde naam en enkele grote oefenterreinen de struikheide vrijwel verdwenen.

De tweede reden was om de aanwezige haard van Amerikaans vuilbroed op te ruimen op een wetenschappelijk verantwoorde wijze en niet via bijgeloof. De eerste verordening ter bestrijding van deze ziekte verscheen in 1929. De overgang van korven op kasten ging net als bij ons in die

tijd niet gemakkelijk: de echter „Haidjer“ was gewend al zijn materiaal zelf te maken en geen geld voor nieuwe dingen uit te geven. De z.g. stro- of „Twenthe“-kasten zijn ook daar geprobeerd.

Tijdens de eerste jaren van zijn bestaan besteedde dit instituut ook aandacht aan „Klein-vieh“ (niet alleen kippen en konijnen, maar ook varkens en schapen). Van een eigen zijderupsenteelt (voor o.a. parachutes) had het derde rijk grote verwachtingen. Daarom werd in 1938 op een andere plaats in Celle alleen hiervoor een groot, nieuw instituut gesticht. Op het ogenblik is in dit gebouw het landelijke instituut voor de pluimveeteelt gevestigd.

Huidig onderzoek

Het onderzoek van en het herkennen van Duitse honing heeft in Celle altijd een grote rol gespeeld (Evenius, Geffken). Onderzoek naar nieuwe drachtplanten en naar bestuiving nemen nog altijd een plaats in op het werkprogramma.

Verder wordt gewerkt aan koninginnenteelt (met eigen bevruchtungsstation op het eiland (Neuwerk), aan bedrijfsmethoden en (fundamenteel) naar de biochemische achtergrond van de verving van oogkleuren van de bij.

De personeelsbezetting bestaat uit 3 academici, 3 technische assistenten en 3 „Imkermeister“; daarnaast zijn er nog medewerkers voor laboratoria, werkplaats, kantoor, tuin en keuken.

In Celle is nog de enige beroepsopleiding in de bijenteelt voor geheel West-Duitsland gevestigd.

Momenteel zijn er nog 4 leerlingen (3 meisjes, 1 jongen); vaak wel zoons of dochters van beroepsimkers. Opleidingsduur 2 jaar, 's zomers alleen praktijk, 's winters halve dagen theorie en praktijk in de werkplaats.

Huisvesting

De instituutstuin was vroeger moes- en fruituin voor de slotbewoners en ligt tussen het oude slotpark: „der Franzöcher Garten“ en de vroegere stadsmuur. Het huidige instituutgebouw was toen orangerie, maar is ingrijpend verbouwd.

Een ouderwetse schuur voor opslag van honing en korven („Speicher“, in oostnederlands: „spieker“) is vanuit de omgeving naar het instituutsterrein overgebracht en gerestaureerd. Thans is hierin een bijenteeltmuseum ondergebracht.

Evenals op de Ambrosiushoeve is ook hier een groot sortiment aan drachtplanten bijeengebracht. Vele kasten waren nog in paviljoens opgesteld, andere in kleine stallen. Ook hier werden in kooien proeven genomen over bestuiving en over de giftigheid van bestrijdingsmiddelen.

In een nieuw gebouw waren de eetzaal en de keuken voor het personeel en kamers voor medewerkers en leerlingen ondergebracht.

De inleidingen

Enkele bijzonderheden worden hier vermeld. Over de meeste onderwerpen wordt later gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften of in de Duitse vakbladen.

Prof. F. Ruttner (Oberursel) ging in op de ratenbouw. In het algemeen is darreraat nog regelmatig gebouwd dan werksterraat. Hij heeft laten uitrekenen bij welke stand van de celwanden de raat de grootste stevigheid heeft. Het verschil tussen de 2 zijwanden van de cellen in verticale stand (de meest „natuurlijke“) of 2 zijwanden horizontaal was gering: de verticale stand was iets sterker.

En passant vertelde Prof. Ruttner nog, dat Prof. Karl von Frisch, de jongste Nobelprijswinnaar (toen nog niet bekend), bezig was aan een nieuw boek: „Baumeister im Tierreich“.

Dr. Steche (Hohenheim) gaf een vervolg op zijn verhaal over de door bijen beschadigde aardbeien van het ras „Hummi-Gento“. Door aanplant van phacelia werden de bijen dit jaar met succes weggelokt, in 1972 echter niet. De aardbeientelers willen toch via de rechter een schadeloosstelling, ook voor de phacelia-aanplant!

De aansprakelijkheidsstelling is echter verre van eenvoudig: de bijen bleven komen, ook nadat omwonende imkers hun volken hadden weggebracht.

Een jong Amerikaans onderzoeker, Kefuss, tijdelijk in Oberursel werkzaam, had geëxperimenteerd met toe- en afnemende daglengtes. Volgens hem (maar daarmee is men het in „Utrecht“ niet eens) geeft een toename van de daglengte een toename van de broedaanzet, een afname ook van de broedaanzet.

Gedraaid werden enkele zeer snel opgenomen films, waarop in sterk vertraagde toestand bepaalde bewegingen van de bij waren te zien.

Hieraan had Kefuss meegewerkt. We zagen o.a. het opvliegen van een bij uit een bloem en het verzamelen van stuifmeel (reeds eerder gedraaid op het Apimondia Congres in München).

Uitvoerig ter sprake kwam ook de bestrijding van het kwaadaardig of „Amerikaans“ vuilbroed. In Duitsland worden alleen de zwaar besmette volken opgeruimd. De rest van de volken op de stand (licht besmet en/of niet zichtbaar besmet) krijgt een behandeling en medicamenten. Dit gebeurt door een speciaal geïnstrueerde imker, een „Bienen Seuchen Sachverständige“ (BSS) onder verantwoordelijkheid van de betrokken veterinaire inspecteur.

Men is ervan overtuigd, dat veel nieuwe infecties ontstaan via open vuilstortplaatsen bij Amerikaanse nederzettingen, kazernes en oefenterreinen. Maar ook was men zeer ongerust over de vele teleurstellingen bij de eigen behandelingsmethoden en de sterke toename van de ziekte in o.a. het zuiden van de Bondsrepubliek en in Zwitserland.

Volgens Dr. Dustmann was men in Californië weer teruggekeerd naar het verbranden van gehele aangetaste bijenstanden en met succes.

Bevruchtungskastjes voor de koninginnetelt moeten gevuld worden met honingsuikerdeeg.

Vanwege de prijs van de honing zoekt men wel naar goedkopere grondstoffen. Ook fabrieken komen wel met aanbiedingen van nevenprodukten voor dit doel. De resultaten waren vaak slecht, o.a. door het hard worden van het deeg.

Dr. Wahl zette zijn onderzoek over de giftigheid van de plantengroeistof 2-4D., in gebruik als onkruidbestrijdingsmiddel, voort, nog steeds „als vakantiewerk” in Oostenrijk (Lunz). Op-

nieuw bleek de eiwitvoeding van de jonge bijen een belangrijke faktor bij de bepaling van de giftigheid van dit middel; ook of de bijen veel aan broedzorg hadden moeten doen of niet, was van groot belang.

Voor onze imkers, die gevaren kunnen lopen door het gebruik van dit middel, geldt nog steeds het parool: zorg voor een goede drinkplaats!

De reeks van inleidingen werd besloten door een zeer interessant verslag van Prof. Drescher te Bonn over zijn reis als bijenteeltdeskundige naar enkele landen in Midden-Amerika. Dit gebeurde met het oog op de nog te verlenen ontwikkelingshulp. Het is echter wel onthutsend te moeten horen, dat een bloeiende bijenteelt in Guatemala het af moest leggen tegen het gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen in de katoenteelt. En dan te weten, dat **en** katoen **en** de koffie voor hun bestuiving ook de bijen niet kunnen missen!

Ir. J. J. Pettinga

AFDELINGSNIEUWS

AFDELING „APPELSCHA & OMSTREKEN” BESTAAT 75 JAAR

Ter gelegenheid van het 75 jarig jubileum hield de afdeling Appelscha & Omstreken een dia-avond in Hotel „de Zon” te Oosterwolde op 30 november. De heer Atze Dijkstra vertoonde dia's over de imkerij en het leven der bijen. Via prachtige dia's werd een tocht door de historie gemaakt en werden vervolgens vele bijenstanden in diverse landen bezocht. Korf-imkerijen op de Lüneburger Heide, bijenchalets in Zwitserland, bijenhutten in Sloveija — de geboorte grond van de Carnicas of Krainerbijen, Israëliische Kibutsimkerij en het grootste bijenbedrijf „Miel Carlota” waar meer dan 30.000 volken worden gehouden; kwamen op het scherm. Hierna kwam het leven der bijen op het doek en tot slot werd een bezoek gebracht aan een paar bijenteelt musea.

De afdeling droeg eerst de naam „Ooststellingwerf” zoals de gemeente, maar had al spoedig leden in Weststellingwerf, Schoterland en Opsterland.

In 1939 hadden de 157 leden 2071 opzetters, in 1943 kwamen er drie zwermen; de afdelingen Makkinga, Jubbega en Oranjewoud werden opgericht daardoor verminderde het ledental met ruim 100. In de oorlogstijd kwamen er door het verstrekken van tabak en voersuiker een twintigtal nieuwe leden bij en in 1946

was het ledental gestegen tot 84 met 1124 opzetters of wintervolken. Na de oorlog ging het snel omlaag en in 1966 waren er nog 14 leden en nu zijn er 26 leden.

De vereniging leidde aanvankelijk een fleurig en actief bestaan. Hoewel in 1898 opgericht had ze al in 1900 een modelstal in Oosterwolde, welke beheerd werd door de bijker R. Wilma. Er werden nieuwe typen bijenwoningen aangekocht, die in de modelstal beproefd werden. De heer Wilma vlocht in de winter zelf de Gravenhorster boogkorf, deze korf maakte hier grote opgang. Provincie en gemeenten werd gevraagd om nectargevende gewassen en struiken aan te planten.

In 1902 werd er een vertegenwoordiger benoemd naar het 3e Internationale Congres voor Bijenteelt te 's Hertogenbosch. Er werd kasgeld gereserveerd voor verzekering der bijenvolken enz. en dit alles bij een contributie voor de afdeling van . . . 25 cent. De afdracht naar Wageningen was toen één gulden. De eerste 15 jaar van het bestaan der afdeling, dus tot het uitbreken van de 1e Wereldoorlog, worden gerekend als armoedige jaren. De laatste 15 jaar als welvaarts-jaren. Maar wanneer we die vergelijken dan is er in het begin heel wat meer gebeurd, want na 1958 heeft de afdeling niets meer gedaan. Tijdens de armoe was het voorjaar, tijdens de welvaart winterrust.

Laten we hopen dat nu de valse welvaart van steeds Meer, steeds Groter, steeds Sneller weer wegebt er voor onze afdeling weer een nieuw voorjaar, een nieuwe lente opbloeit.

In de ruilverkaveling in Ooststellingwerf zijn hele boswallen met bramenstruiken en vuilboom gerooid en de arbeiders van de gemeente werken Ooststellingwerf kappen nog dagelijks — terwijl dit geschreven wordt — de ene nectargevende boom na de andere, dit alles geheel onnodig want ze staan niemand in de weg. Laten we hopen dat dit de laatste symptomen van de welvaartswaan van het gemeentebestuur zijn, en dat ook hier nieuwe betere inzichten de plaats der oude innemen.

IMKERIEXPOSITIE TE OOSTERWOLDE

Gedurende de maanden november en december hield de verzamelaar van oude imkerij benodigdheden, Atze Dijkstra een expositie in de 10 meter lange etalage van de firma Ramkema te Oosterwolde. Uit zijn grote korven verzameling werden een 14 tal verschillende typen geëtaleerd, waaronder een meer dan 150 jarige Lüneburger met dennewortel gevlochten, een oude Lüneburger bankorf, een bisschopsmuts, een kanitzkorf. Verder een Krainerkastje met beschilderd voorplankje en meerdere voorplankjes.

Tussen de korven stonden voerbakjes, imkerpijpen, aden of mollen (dit zijn oude raathoning schalen) en een grote collectie gereedschappen waarbij prachtige oude korfmessen. De in het centrum van Oosterwolde gelegen etalage trok veel belangstelling. Jammer dat Oosterwolde voor deze grote bijenteeltcollectie geen blijvende expositie ruimte heeft.

AFDELING APELDOORN 75 JAAR

Op 9 november 1973 vierde de afd. Apeldoorn op luisterrijke wijze haar 75-jarig bestaan. In zijn openingswoord gaf de voorzitter niet alleen een historisch overzicht over 75 jaar verenigingsleven maar schetste tevens de belangrijke plaats van de imkerij in het huidige agrarische bestel en riep op tot trouw aan de vereniging. De leeftijdsopbouw van de leden noemde hij een zorgelijke zaak. De aanwas van jonge leden zal onze voortdurende aandacht vragen, willen wij de bijenteelt voor de toekomst kunnen behouden.

De heer Bolsenbroek wordt door de Burgemeester onderscheiden. (foto Nieuwe Apeldoornse Courant)

V.l.n.r. penningmeester H. Bolsenbroek, voorzitter; C. W. F. Jansonius en secretaris G. Hietkamp.
(foto Nieuwe Apeldoornse Courant)

In het kader van de milieubescherming verwees spr. naar de belangrijke artikelen van Ir. J. Pettinga, gepubliceerd in het novembernummer 1973 en volgende van ons blad. Spr. constateerde dat wij, dat alles overziende, moeilijk kunnen zeggen dat bijhouden alleen maar een hobby is. Als bijzondere gasten verwelkomde de voorz. Mr. F. Th. Dijkmeester, burgemeester van Apeldoorn, Ir. J. J. Pettinga, vertegenwoordigers van de afd. Beekbergen, Brummen, Eerbeek, Heerde, Nunspeet, Ughelen, de Hr. en Mevr. van Aarst, de Hr. G. v. d. Weert als vertegenwoordiger van het hoofdbestuur en de vertegenwoordigers van de Pers.

Uit de woorden die de burgemeester sprak bleek duidelijk zijn grote waardering voor de imkers. Al is de productie van de bijenteelt niet meer essentieel, aldus de burgemeester, we hebben ons duidelijk gerealiseerd welk een belangrijke plaats de imkers in ons hedendaagse leven innemen. Met het oog op milieubeheer, het herstel van het evenwicht in de natuur, is de bijenteelt een onmisbaar element in de samenleving geworden. Speciale woorden van lof richtte spr. tot de penningmeester der afd. de Heer H. Bolsenbroek niet alleen als vakkundig imker en toegewijd bestuurslid maar ook voor het vele werk wat hij op het gebied van de bejaarden zorg heeft gedaan.

De burg. onderstreepte zijn woorden door de Hr. Bolsenbroek de zilveren eremedaille verbonden aan de Orde van Oranje Nassau op te spelden, waarna de voorz. hem namens de afd. de bijbehorende draagmedaille overhandigde.

Namens het H.B. sprak de Hr. G. v. d. Weert die het belang van de bijen voor een goede bestuiving nog eens benadrukte, niet alleen in de vrije natuur maar ook voor de teelten onder glas en constateerde dat mede dank zij de bijen er dit jaar voor bijna één miljard gulden aan fruit is geproduceerd. Met de hartelijke gelukwensen reikte de Hr. v. d. Weert namens het H.B. de voorzitter, de Hr. C. W. F. Jansonius de medaille van verdienste van onze vereniging uit, gevat in een presse-papier en aan de secretaris, de Hr. G. Hietkamp onze verenigingsmedaille in zilver.

De avond werd besloten door een voorstelling van de uitbundige klucht „Rumoer in een kleine Wereld” gebracht door de toneelvereniging „Het Noorderkwartier”, waarbij men tot in de kleine uurtjes gezellig bijeen bleef. Ook de traditionele verloting in de pauze, met schitterende prijzen, ontbrak niet. De opkomst, ook van oud-leden en begunstigers was in één woord „geweldig”.

GRAAFSCHAP-LIEMERS

Vrijdagavond 8 februari 1974 te 19.30 uur zal de rijks-bijenteeltconsulent ir. J. J. Pettinga in café Ras te Ruurlo een inleiding houden over het onderwerp: ERVARINGEN IN 1973.

Imkers en belangstellenden in de bijenteelt zijn van harte welkom.

AFDELING ENSCHEDE

In de eerste helft van februari start weer een cursus Bijenhouden voor beginners.

Inlichtingen en aanmeldingen: F. v. d. Velde, Thorbeckelaan 3, Enschede, tel. 05420-17392.

AFDELING NUNSPEET e.o.

Op 29 november j.l. hield onze afdeling haar jaarvergadering. In zijn openingswoord verwelkomde de voorzitter speciaal ons lid E. Hamstra, die weer was hersteld van een langdurige ziekte. Daarna werden de nieuwe leden voorgesteld en opgenomen in de afdeling.

De uitbetaling der fruitgelden kon helaas geen door-gang vinden. De contributie over 1974 werd met algemene stemmen vastgesteld op f 20,— per jaar.

Daar de strovlechtskursus van het afgelopen jaar een succes is geweest, werd besloten ook dit jaar weer een vlechtskursus te organiseren.

Voor het binnenkort te houden 60-jarig bestaan van onze afdeling werd een feestcommissie benoemd, die de organisatie hiervan in goede banen zal leiden.

Het bouwen van een bijenstal t.b.v. leden, die in de nieuwbouwwijken geen ruimte voor hun hobby hebben, werd opnieuw aan de orde gesteld. Er werd een commissie benoemd die een werkplan zal opstellen.

Tot slot werd het winterprogramma besproken en de diverse vergaderdata vastgesteld.

Op maandag 21 januari a.s. zal ir. J. J. Pettinga de nieuwste bijenfilm voor onze afdeling vertonen. Ieder die deze avond wil meemaken wordt verzocht dit vóór 15 januari a.s. op te geven bij de secretaris.

Deze zal dan trachten voor economisch vervoer te zorgen.

De secretaris K. Bouw,
Zeeweg 7, Nunspeet.

AFDELING ALMELO

Tijdens de tentoonstelling, georganiseerd door de Almelse Kanarievereniging „Edelzang“, in het Waaggebouw te Almelo op 23, 24 en 25 november j.l., was onze afdeling door de organisatoren in staat gesteld propaganda te maken voor de bijenteelt, welke gelegenheid door ons dankbaar werd aangegrepen.

Een leuke, overzichtelijke stand met allerlei materialen, korven, bijenkasten, imkersgereedschap, enz., alsmede de demonstratie korfvlechten door de heer Haanen uit Goor, trokken veel bekijks en veel informatie over onze mooie hobby kon worden gegeven.

Heel veel potjes honing werden er verkocht en ook de zelf gemaakte kaarsen van kunstraat vonden gretig aftrek.

Met voldoening kijkt het bestuur en in het bijzonder de propaganda-commissie, die op deze tentoonstelling zeer goed werk heeft verricht, dan ook op dit evenement terug.

Of, als uiteindelijk resultaat, nog ledenwinst uit de bus zal komen, moet worden afgewacht.

Bestuur van de afdeling Almelo.

OP 30 NOVEMBER 1973 WERD IN HOTEL BULT-HUIS TE EENRUM DE JAARVERGADERING VAN DE AFD. EENRUM VAN DE VERENIGING TER BEVORDERING DER BIJENTEELT IN NEDERLAND GEHOUDEN

Nadat de voorzitter de aanwezigen hartelijk welkom had geheten werd door de secretaris het jaarverslag over 1973 voorgelezen; hieruit bleek o.a. dat zich 5 nieuwe leden hadden aangemeld.

Het verslag van de penningmeester werd goedgekeurd er was een bescheiden saldo van f 47.02. De kascommissie bestond uit de heren Faber en de Bruin. Nadat de ingekomen stukken waren voorgelezen wakte de voorzitter de leden op om op 16 febr. 1974 allen de kringvergadering te bezoeken.

Daar de laatste ledenvergadering in 1962 was gehouden meende het bestuur er goed aan te doen en bloc af te treden, om zo de leden gelegenheid te geven een nieuwe bestuur te kiezen. Uit de vergadering kwam echter het voorstel het zittende bestuur bij acclamatie te herbenoemen. Dit werd door alle betrokkenen aanvaard.

Het bestuur bestaat thans uit: J. van Hoek Wehe den Hoorn voorzitter, T. C. van Hoorn Ulrum secretaris en G. Kramer Kloosterburen penningmeester.

De contributie werd onveranderd vastgesteld op f 15,— per jaar. In principe werd besloten medewerking te verlenen aan de tentoonstelling van de Florealia vereniging te Wehe den Hoorn. De mogelijkheid zal worden onderzocht of voor de beginnelingen een cursus georganiseerd kan worden.

Verder werden diverse benodigdheden gezamenlijk besteld. De adviesprijs voor honingverkoop aan particulieren werd vastgesteld op f 3,— per ponsd flacon.

Daar de bijenhouderij weer merkbaar meer in de belangstelling komt werden de leden opgewekt meer nieuwe leden voor de afdeling te werven. Tot slot werd een kleurenfilm, opgenomen door de heer Errens jr. te Kloosterburen, getoond.

In prachtige beelden kon men het wel en wee van het bijenhouden een geheel jaar door op de voet volgen.

De Voorzitter sloot de vergadering met een speciaal woord van dank voor de vertoning van de bijzonder mooie film.

IN MEMORIAM

Op 8 december 1973 is in de leeftijd van 83 jaar overleden ons medelid en bestuurslid de heer

T. van Unen

Tiem is vele jaren een trouw imkervriend van ons geweest.

De laatste jaren waren wij vaak welkome gasten in zijn woning, om te vergaderen of een gezellig bijenpraatje te houden.

Wij konden van hem leren.

Nu zullen wij hem missen, maar niet vergeten.

Dat hij moge rusten in vrede.

Afd. Wezep e.o.

Op 5 december 1973 overleed plotseling ons trouwe lid

R. Veenstra

in de leeftijd van 52 jaar.

Hij was vele jaren lid van onze vereniging.

Dat hij moge rusten in vrede.

Bestuur en leden van de afdeling
Hengelo e.o.

Op 1 december 1973 overleed onze oud-voorzitter de heer

J. B. Wolfswinkel

in de ouderdom van 73 jaar.

Gedurende 16 jaren was hij een voorbeeld voor velen en een vraagbaak voor allen.

Wij zullen hem missen.

Afd. Lunteren

H.H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtstreeks of in verenigingsverband naar . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 Barneveld

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

Naast alle moderne materialen voor de bijenteelt kunnen wij ook leveren diverse soorten honing van o.a. KLAVERHONING.

Vraagt onze materialen en/of honingprijslijst aan. Wij zenden u die omgaand gratis toe.

Wilt u KAARSEN MAKEN ?

Wij kunnen u uit ruime voorraad leveren de kunst-raat hiervoor à f 10,80 per kg. en gemaakt van 100% pure bijenwas.

Tevens diverse soorten PIT VOOR KAARSEN hebben wij voorradig voor lage prijzen.

BIJENSTAND H. T. VAN DAM & ZONEN

Jubbega Friesland — Telefoon 05165-382

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50 elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 84 68 01 van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Inzendtermijn vóór de 10e van de maand.

TER OVERNAME: Maandschrift Bijenteelt jaargangen 1958 t/m 1973.

Oudman, Vossenbergh 13, Teteringen. Tel. 01618-1888.

TE KOOP: Zuivere Nederlandse Linde, klaver, en heidehoning. te zien bij: J. W. Jansen, Ulfseweg 31, te Silvolde Gld.

WIE HELPT MIJ aan wat zaad van Bereklaauw (Heracleum Sphondylium). G. Willems, Hemmerbuurt 177, Hem. (N.H.). 1931. Telefoon 02284-1693.

TE KOOP GEVRAAGD: Het bijenboek van de Roever en enkele gebruikte bijenkorven.

H. Peeters, Reeststraat 13, Almelo. Tel. 05490-15004.

EXTRA AANBIEDING: Pure honingbonbons f 0,85 p. 100 gram. Honinglikeur vanaf f 4,50 per fles.

Honing en Waszemerij „DE BIJENKORF” Eemnes. Telefoon 02153-6704.

TE KOOP GEVRAAGD: Ruwe en Zuivere Bijenwas. Honing en Waszemerij „DE BIJENKORF” Eemnes. Telefoon 02153-6704.

TE KOOP: Prima sterke bijenvolken in kasten, korven en op ramen. Bijenstand „DE BIJENKORF”, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02153-6704.

VOOR ALLE IMKERSARTIKELN naar Bijenstand „DE BIJENKORF”, Eemnes. Telefoon 02153-6704.

Prijscourant op aanvraag.

Tevens hebben wij nog wat honing voor de wederverkoop.

TE KOOP GEVRAAGD: Bijenvolken zowel korven en kasten en verdere imkersbenodigdheden. Alles tegen contante betaling en aan huis afgehaald. Bijenstand „DE BIJENKORF” sinds 1897, Meentweg 103, Eemnes. (Utr.). Telefoon 02153-6704.

HET ZEISTER KRUIDENHUIS koopt al Uw Hollandse honing tot f 4,50 per kg. Bergseweg 43a, Zeist. Tel. 03404-21107.

WIJ KOPEN: Inlandse bijenhoning, Ruwe- en Zuivere bijenwas. Propolis, Honing- en Waszemerij „ARKADIA”, Lochem. Telefoon 05730-1827/2219.